

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

PK-tilitoimistojen paperisen kirjanpidon kilpailuvaltin katoaminen

Valli, Kari

2015 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

PK-tilitoimistojen paperisen kirjanpidon kilpailuvaltin katoaminen

Kari Valli
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2015

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara
Liiketalouden koulutusohjelma

tiivistelmä

Kari Valli

PK-tilitoimistojen paperisen kirjanpidon kilpailuvaltin katoaminen

Vuosi	2015	Sivumäärä	28
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää taloushallintoalan kehitystä. Painopiste oli kirjanpidon digitalisoitumisessa, koska se on paperisen kirjanpidon ainoa luonnollinen haastaja. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ja keskustella PK-tilitoimistojen kirjanpitäjien ja ITC-vastaavien kanssa paperisen kirjanpidon jäämisestä vanhanaikaiseksi täysin digitaalisen kirjanpidon edellä. Opinnäytteen tutkimuskysymyksenä oli, milloin PK-yrityksen tulisi siirtyä digitaaliseen kirjanpitoon.

Tutkimusosa toteutettiin haastattelututkimuksena. Tutkimuksen laajentaminen ei olisi ollut kovinkaan hyödyllistä. Haastattelututkimuksen tulokset kertoivat siitä, että kirjanpidon digitalisointi on hyvin kannattavaa taloudellisesti myös pienille yrityksille ja näiden tulisi tehdä se heti. Hyöty digitaalisesta kirjanpidosta eräälle mikroyritykselle oli 45% kirjanpidon kuluista. Paperisen kirjanpidon perusta on ainakin kuittipakossa. Myös pienyrittäjien toimintakulttuuri ylläpitää paperisen kirjanpidon kilpailuvalttia pienille tilitoimistoille.

Voidaan päätellä, että rahan muuttuminen aineettomaksi johtaa kirjanpidon muuttumiseen digitaaliseksi. Myös EU:n digitaalisen agendan Euroopalle seurauksena julkinen sektori voi johtaa talouden yhä digitaalisemmaksi. Tästä agendasta on mahdollisesti muotoutumassa EU-direktiivi.

Haastattelututkimus, paperinen kirjanpito, kuittipakko, digitaalinen agenda

Kari Valli

The decline in competitiveness due to paper-based accounting in SME accounting firms

Year	2015	Pages	28
------	------	-------	----

The aim was to clarify the direction in which the sector is headed in Finland. The emphasis was on the digitalization of accounting services, which are the natural competitor to paper accounting for small and medium-sized accounting firms. The purpose of the research was to investigate and discuss the digitalization process with accountants and ITC staff in the small and medium-sized accounting firms.

The empirical research was conducted through interviews. Expanding the research would have been slightly unproductive. The results from the interviews concluded that the transformation to digital accounting was very profitable even for the small businesses. One micro business profited 45% from the reduced costs from digitizing the accounting processes. The reason for paper accounting is partially due to the mandatory receipt policy. The entrepreneur culture is an additional reason to its existence.

Conclusions can be made that fully immaterial money will lead to fully digital accounting. In addition, The Digital Agenda for Europe from the EU may result in a public sector digitizing the economy as a whole. An EU directive to digitize more than the public sector may take place in the future.

Empirical research, paper based accounting, receipt policy, digital agenda

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Paperinen kirjanpito alan kirjallisuudessa.....	7
2.1	Paperisen kirjanpidon perusta	7
2.1.1	Historiallinen tausta	8
2.1.2	Kirjanpito nykyään.....	8
2.1.3	Kirjanpidon yhteenverkottuminen	8
2.2	Kirjanpitoaineiston piirteet	9
2.2.1	Kirjanpitoaineiston hyödyllisyys	9
2.2.2	Kirjanpitoaineiston hyödyllisyyttä rajoittavat tekijät	12
2.3	Sähköinen ja digitaalinen taloushallinto	14
2.4	Siirtymisen aste digitaaliseen taloushallintoon	16
2.4.1	Organisaatioiden välinen tiedonsiirto	16
2.4.2	Verkkolaskutus.....	16
2.4.3	SEPA-alue	17
2.5	Nykyiset kirjanpito-ohjelmat.....	17
2.6	Tulevaisuus	18
2.6.1	Lähitulevaisuuden kirjanpito-ohjelmien ominaisuuksia	18
2.6.2	Hiljattaiset läpimurrot koneoppimisessa.....	18
3	Haastattelututkimus.....	19
3.1	Tutkimuksen toteutus	19
3.2	Haastattelut.....	19
3.3	Haastatteluiden analysointi	22
4	Pohdinta	23

1 Johdanto

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia paperisen kirjanpidon kilpailuvaltin katoamista PK-yrityksiltä. Tietoteknistä murrosta edeltävä paperinen kirjanpito on kilpailuvaltti monille pienille ja joillekin keskisuurille tilitoimistoille, joiden prosessit ovat usein manuaalisempia ja vapaamuotoisempia kuin suurten tilitoimistojen standardeissa. Näillä tilitoimistoilla on enemmän tehtäviä henkilöä kohti kuin suurilla erikoistumiseen perustuvilla ja laaja-alaiseen tehokkuuteen tähtäävillä tilitoimistoilla. Tämä ero tekee etenkin mikro- ja pienten tilitoimistojen toimintatavoista joustavampia jo käytännön syistä. Olettamani jako suurten tilitoimistojen ja pienten tilitoimistojen välillä perustuu ennen tätä opinnäytetyötä pienessä tilitoimistossa, Tilitoimisto A:ssa, keräämääni tietoon. Tutkimusongelmana on selvittää, pitääkö tämä jako paikkansa ja selvittää digitaaliseen kirjanpitoon siirtymisen astetta Suomessa.

Pienistä ja keskisuurista tilitoimistoista puuttuu hierarkisia piirteitä, byrokratiaa, hallinnon etäisyyttä käytännöstä ja ne välttävät viestintäkanavien köyhtymistä näistä syistä. Varjopuolena näillä toimistoilla saattaa kuitenkin olla suurempien toimistojen näkyvyyden puuttuminen. Ensin yritysluettelot ja nyt Internet ovat kuitenkin tarjonneet ratkaisua tähän markkinointiongelmahan. Voisi luulla monen PK-tilitoimiston perustuneen tälle Internet-aikakauden tuomalle tarjonnan ja kysynnän kohtaamisen moninaistumiselle ja lukuisten onnistuneiden joukossa olleiden startup-yritysten nousukiidon siivittämiselle taloushallinnon palveluita tarjoamalla. Usean pienyrityksen voi olla myös helpompi lähestyä tällaista usein perheyrittäjätoimivaa tilitoimistoa, johon heillä saattaa olla verkostonsa kautta jo yhteyksiä.

Lisäksi PK-tilitoimistot suorittavat pienempien yritysten kirjanpitoa jo sillä logiikalla, että suuret yritykset haluvat parhaat tai tehokkaimmat ammattilaiset käyttöönsä, niitä on vähemmän kuin pieniä ja niiden taloushallinto vaatii suuremman työmäärän ajan tasalla pitämiseksi ja laissa veloitettujen tehtävien suorittamiseksi. Suuri yritys, joka haluaa varmistua siitä, että taloushallintoa hoitavat ammattilaiset, voi hankkia itselleen auktorisoidun tilitoimiston.

Auktorisoitujen tilitoimistojen takuuseen kuuluu, että näillä on nykyään myös kehittyneet ja päivantasaiset järjestelmät. Auktorisoitu tilitoimistolla on testatusti parhaat järjestelmät ja se noudattaa taloushallinnon sääntöjä. Sen kirjanpitäjät ovat ammattitaitoisia ja auktorisoitujen tilitoimistojen joukkoon ovat valikoituneet parhaat tilitoimistot. Vuonna 2013 Suomessa toimi auktorisoituina tilitoimistoina 754 yritystä. Yhteensä tilitoimistoja oli tällöin Suomessa 4 294. (Taloushallintoliitto.)

PK-tilitoimistoille onkin muodostunut kilpailuvaltiksi manuaalinen ja paperinen kirjanpito ja monille ainakin digitaalisen kirjanpidon esiate, sähköinen kirjanpito, jossa paperiset kappaleet siirretään sähköiseen muotoon käsiteltäviksi ja esitettäväksi. Sähköistyminen ja digitalisoituminen laajemmassa mittakaavassa kuitenkin uhkaa juuri näitä kilpailuvaltteja kirjanpidon ruohonjuuritasolla. Kun paperia ei tarvitse kustantaa ja aikaa säästyy fyysisten kappaleiden selaamiselta, muokkaamiselta, siirtelyltä ja etsimiseltä, syntyy oletukseni mukaan taloudellinen ja kulttuurinen paine kokonaan digitalisoida kirjanpito, jolloin monen PK-tilitoimiston paperisen kirjanpidon kilpailuvaltti katoaisi.

Digitalisaatio etenee myös yhteiskunnan päätöksentekijöiden suuntauksissa. EU ja eduskunta saattavat nopeuttaa digitalisoitumista taloudellisten ja juridisten tavoitteiden edistämiseksi asettamalla direktiivejä tai lakeja. Pyrin hahmottamaan näiden lakien vireilläoloa ja esittämään kehittämis ehdotuksen PK-tilitoimistolle, joka valmistaa yrityksiä mahdolliseen uuteen direktiiviin ja robotisoituun ja automatisoituun talouteen.

Digitaalinen kirjanpito ja automatisaatio eivät ole nousseet yleisiin keskusteluihin ajankohtaisina asioina tai uutiskynnyksiä läpäisevänä aiheena. Tästäkin johtuen aiheen kirjallisuus on tiivistä ja keskittyy asiasisältöön kommentoimisen ja kannanoton sijaan. Automatisaatiokeskustelua ollaan vasta herättelemässä. Yhdysvalloissa vaikutusvaltainen IT-alan johtaja Andrew McAfee on pyrkinyt nostamaan automatisaatiosta manuaaliselle taloudelle aiheutuvia ongelmia esiin. Suomessa tällainen ajattelu vaikuttaisi olevan pienen joustavan korkean teknologian kärkipään maan ominaisuuden takia jotenkin dystopistista, koska mm. autoteollisuuden liukuhinna-automaatiikka on vielä tuoreessa muistissa.

2 Paperinen kirjanpito alan kirjallisuudessa

Paperisesta kirjanpidosta löysin melko vähän yleistä tai käytännöstä irroitettua pohtivaa kirjallisuutta. Tämä kirjallisuus on kertynyt vuosien varrella, ja ehkä parhaan kuvan antaa Lahden ja Salmisen (2014) uudessa kirjanpidon digitalisoitumista käsittelevässä kirjassaan Digitaalinen Taloushallinto.

2.1 Paperisen kirjanpidon perusta

Paperiselle kirjanpidolle on oltava jonkinlainen perusta. Helposti sen mieltää historialliseksi, mutta näen itse sen vain käytännön tarpeen muovaamaksi toimintatavaksi, jota on alettu tulkitä historialliseksi. Kun joko tarve tai käytäntö lakkaa tai antaa uusia mahdollisuuksia, myös toimintatapa keskeytyy.

2.1.1 Historiallinen tausta

Kirjanpito on lähtöisin muinaisen Egyptin valtakunnan kaltaisista varhaisen maanviljelyksen korkeakulttuureista. McNeill ja McNeill (2006) kirjassaan *Verkottunut Ihmiskunta* tiivistävät tämän ympäristön olleen alati ahtaampaa, mutta myös merkityksellisten suhteiden ulottamista tekemisiin muukalaisten kanssa. Kaikki sivistyneiden yhteiskuntien alaisuudessa toimeentulleiden ihmisten elämiin kuului juuri poikkeuksetta sekä vapaaehtoista tavaroiden ja palveluiden vaihtoa että alistumista ryöstelyyn, veroihin ja muihin maksuihin. (McNeill & McNeill 2006, 71.)

Kirjanpito kehittyi näiden kulttuurien kirjureiden toiminnasta nykyisenlaiseen viljaa ja kankaita universaalimman vaihdannan välineen kirjaamiseksi. Yhteiskunnallinen valta juontuu viime kädessä kommunikaatiosta ihmisten välillä eli toiminnasta, joka mahdollistaa yhteistyön ihmisten välillä (McNeill & McNeill 2006, 22). Tämän viestinnän ja yhteistoiminnan jäljittäminen ja tallentaminen jälkikäteen tarkasteltavaksi päättävien toimijoiden päätöksenteon materiaaliksi on antanut etulyöntiaseman sitä harjoittaneille tahoille. Kirjaaminen ja siitä kehittynyt kirjanpito ovat tiiviisti verkottuneen ihmiskunnan vaihdannan globaalien liikkeiden järjestelmällistä mittaamista, jäljittämistä, korjaamista, tulkitsemista, esittämistä ja manipuloimista.

2.1.2 Kirjanpito nykyään

Nykyään kaikki yritykset ovat kirjanpitovelvollisia. Vastuu tästä asettuu yrityksen johdon harteille. Kirjanpito erittelee yrityksen tulot ja menot ja erottaa ne muiden yritysten liiketoiminnasta. Tämä vastuu on olemassa yrityksen perustamisesta asti. Kirjanpitoaineisto, joka kuvaa yrityksen rahavirtoja ja vastuita tulee koota ja säilyttää. Tähän sisältyvät kaikki tiedot ja paperit, joita syntyy toisten yritysten kanssa asioidessa. (Kirjanpidon ABC.)

Kirjanpitoaineisto voi olla yleisesti myös paperia. Laskut, tiliotteet, viralliset pöytäkirjat, kuitit ja sopimukset voivat olla aineistoon kuuluvia. Paperitositteiden kopioita tai päällekkäisiä tositeaineistoja ei tarvitse eikä pidä säilyttää. Tiedostoista otettavat varmistukset ovat asia erikseen ja niistä on huolehdittava. Olen käynyt tiiviisti lävitse mitä, miksi ja milloin taloushallintoa on. (Kirjanpidon ABC.)

2.1.3 Kirjanpidon yhteenverkottuminen

Lahti ja Salminen kuvaavat kirjassaan *Digitaalinen Taloushallinto*, että taloushallinnolla tarkoitetaan organisaation tai yrityksen taloudellisia tapahtumia seuraavaa järjestelmää. Tämä

järjestelmä jakautuu puolestaan sisäiseen ja ulkoiseen, eli yleiseen laskentatoimeen. Sisäinen laskentatoimi tuottaa tietoa yrityksen johdolle, kun ulkoinen laskentatoimi täyttää lakivelvoitteisia ja muita taloushallinnon tehtäviä. Modernissa taloushallinnossa sekä sisäinen että ulkoinen laskentatoimi ovat tiiviisti nivoutuneet yhteen. Tästä syystä käytetyt laskentamenetelmät ja johtamisjärjestelmät vaikuttavat kasvavasti tapahtumakäsittelyprosesseihin. (Lahti & Salminen 2014.)

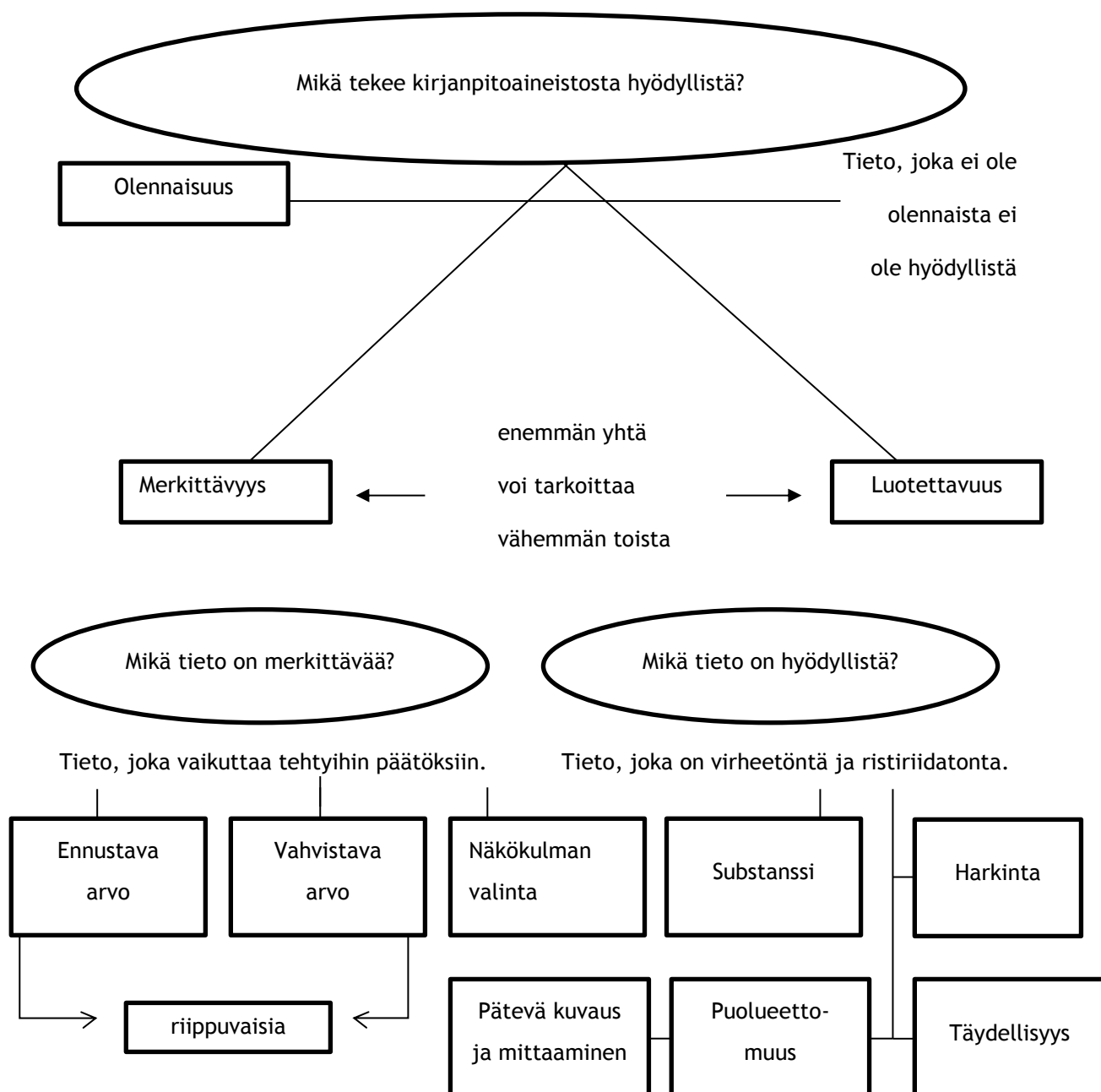
2.2 Kirjanpitoaineiston piirteet

Yhteennivoutuneessa järjestelmässä kirjanpitoaineiston rooli on muuttumassa yhä integroidummaksi ja vaikuttavammaksi. F. Wood ja A. Sangster (1999) käsittelevätkin kirjanpitoaineiston kahta eri roolia. Toisaalta kirjanpitoaineisto on merkittävä päätöksenteon työkalu, toisaalta se on liiketoiminnan kokoama ja kokoava osa, jonka tarkoituksena on pyrkiä luotettavuuteen ja täsmällisyyteen.

2.2.1 Kirjanpitoaineiston hyödyllisyys

Kirjanpito tulee suorittaa, oli se savitaululla, paperinen, digitaalinen tai kubittinen. Ilman kirjanpitoa yritykset eivät pystyisi seuraamaan liiketoimintaa tai suunnittelemaan ennustavia arvoja ja näkemään vahvistavia arvoja toiminnan arvioinneissa. Myöskään veroja ei pystyttäisi laskemaan ja keräämään systemaattisesti. Tilejä ei voitaisi tarkistaa. Talous ei yksinkertaisesti toimisi. Kirjanpitoaineisto on kokonaisuutena hyödyllinen, mutta päätöksenteossa sen hyödyllisyys perustuu ilmiöihin, analyyseihin ja tunnuslukuihin.

Kuviossa 1 on avattavia käsitteitä, joita voi käyttää myöhemmin opinnäytteessä paperisen kirjanpidon kilpailuvaltin katoamisen pohtimisen pohjana. Kuviossa olennaisuus tarkoittaa, että jos jokin tiedon osan laiminlyönti tai paikkaansapitämättömyys vaikuttaisi päätöksentekoon, se olisi silloin olennainen. Tieto, joka ei ole olennaista on siten hyödytöntä, eikä ylitä kynnystä sisältyä tähän. (Wood & Sangster 1999, 159.)

Kuvio 1. Kirjainpitoaineiston laadulliset luonteenpiirteet. (Wood & SangsterWood & Sangster 1999.)

Toiseksi, ollakseen hyödyllistä, tiedon tulee olla merkittävää käyttäjien päätöstekeville tarpeille. Merkittävyys liittyy tiedon vaikuttavuuteen sen käyttäjän tapahtumista tekemissä arvioissa. Tähän arvioon voidaan vaikuttaa tileillä esillä olevilla objekteilla. Tilit merkitsevät, mistä raha, jota kuvion laatijat kutsuivat objekteiksi, ovat peräisin. Tilit ovat tavallaan etikettejä tai leimoja, joita voidaan muokata ja kuvata lyhyesti kirjainpidon ja yrityksen tarpeisiin. (Wood & Sangster & Sangster1999, 160.)

Kuviossa luotettavuus tarkoittaa tiedon puhtautta olennaisista virheistä ja ristiriidoista. Se noudattaa sille annettuja kuvauksia. Tämä tieto voi olla erittäin merkittävää yrityksen toiminnalle, mutta epäluotettavaa, virheellistä ja ristiriitaista. Merkittävyys ja luotettavuus ovat vastakkaisia pääpiirteitä kirjanpitoaineistolle. Ne jaotellaan edelleen piirteisiin seuraavasti. (Wood & SangsterWood & Sangster 1999, 160.)

Merkittävyyden piirteitä on ensinnäkin ennustettava arvo. Ennustettava arvo tarkoittaa menneen tai uuden kirjanpidossa juoksevan suoritteiden käyttämistä ennustamaan yrityksen tulosta. Samaa tietoa voidaan käyttää menneiden ennusteiden toteutumien vahvistamiseen. Vahvistettava arvo on toinen osa tätä, toisin sanoen menneiden ennusteiden tarkistamista. (Wood & SangsterWood & Sangster 1999, 160.)

Merkittävyyden viimeinen piirre on termi 'näkökulman valinta' ja se sisältää sen, että tilitiedon esittäjällä voi olla merkittävä valinta siinä, mitä näkökulmia rahavirroista tuodaan esille. Esimerkiksi, yritys saattaisi hankkia uuden liiketoimitilan hyvällä sijainnilla. Toinen hyödyllinen tiedonpala voisi olla, että liiketila ehdotetussa sijainnissa sijaitisi uuden moottoritien alueella, joka voisi olla pakkomyynnin määräyksen kohteena. Ollakseen merkittävä tiedon käyttäjälle, joka haluaa arvostaa yrityksen tulevaisuudennäkymiä, molemmat tiedot ovat merkittäviä. On huomattava, että kiinteistö olisi valmiiksi omistettu ja ostohinnan näyttäminen olisi pätevä kuvaus ja mitta ja siksi luotettavia. (Wood & Sangster1999, 160.)

Luotettavuuden ensimmäinen piirre, substanssi, viittaa siihen, että aineiston tiedon pitäisi kuvata tarkoituksenmukaisesti tapahtumia. Joskus esimerkiksi lakijärjestelyt häivyttävät aikaisemmin kuvatun tiliöinnin selkeyttä, jota substanssi tarkoittaa. (Wood & Sangster ym. 1999, 160.)

Vaikka otsikko tai tiliöinti osoittaa aikomuksen, tämä luotettavuuden osa on tärkeää yhdistää näkökulman valintaan. Pätevä kuvaus ja mittaaminen tulee soveltaa tapahtumien asianmukaisiin näkökulmiin. (Wood & Sangster ym. 1999, 160.)

Luotettavuuden yksi huomattava piirre, täydellisyys viittaa siihen, että epätäydellinen tieto voi tehdä siitä epätotta tai harhaanjohtavaa ja sen takia hyödyttöntä. Puolueettomuudella viitataan ristiriidattomuuteen. Tämä viittaa siihen ettei tiliöntien tulisi olla valmistettu tarkoituksena vaikuttaa päätöksentekoon (Wood & Sangster ym. 1999, 160.)

Harkinta on käsite, jolla viitataan varovaisuuden asteeseen, jolla ennakoidaan tappioita omaisuuserien arvon laskemisessa. Tämä on usein subjektiivista, koska se viittaa tuleviin tapahtu-

miin, eikä sitä tulisi ymmärtää tulevien tappioiden yliodotuksella (Wood & Sangster ym. 1999, 160).

Kuviosta ilmenee, että kirjanpito on mukautuvaista ja alisteista subjektiivisille tekijöille. Se voi olla merkittävää päätöksenteolle, tai tylsiä faktoja, jotka tosin ovat luotettavia. Esitystapa ja näkökulman valinta ovat oleellisia kirjanpidosta tulevia vaikuttimia yrityksen toiminnalle.

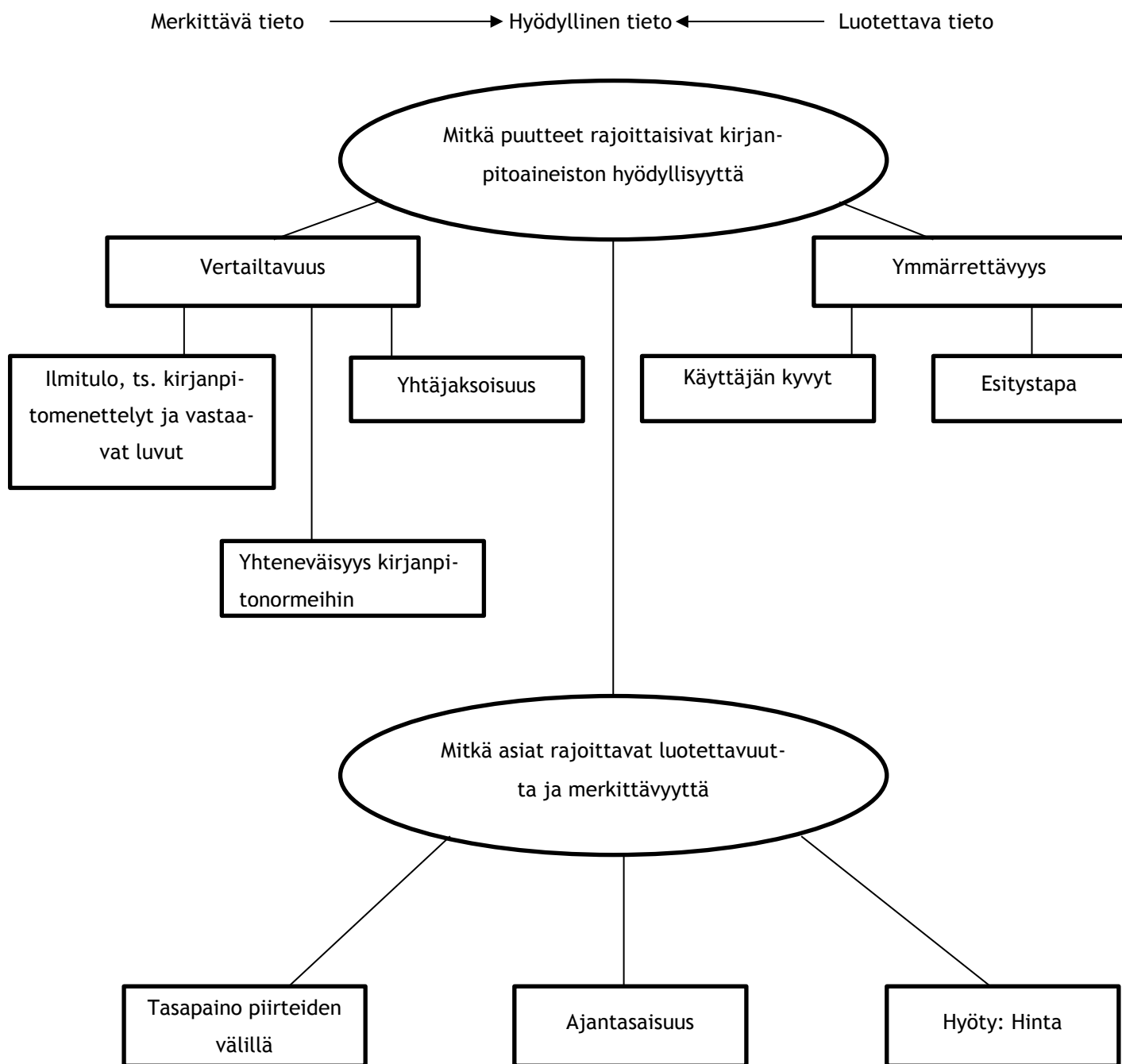
Kirjanpitäjä voi ottaa puolen keskustelussa ja ajaa asioita vakuuttavan numeerisen tiedon esittämisellä ja esittämättä jättämisellä. Hän voi olla myös ottamatta kantaa ja esiintyä puolueettomana. Tärkeää kuviossa on se, että tileillä olevat tiedot eivät välttämättä ole olennaisia ja siksi hyödyllisiä.

Olellaisuutta etsivien Woodin ja Sansterin listaamien ja kaavioittamien kirjanpitoaineiston piirteiden havainnoiminen on oleellista pääteltäessä paperisen kirjanpidon yleistä suuntaa Suomessa ja pienten tilitoimistojen kilpailuvaltin katoamista. Tämä pohdinta hyötyy porautumisesta kirjanpidon piirteisiin ja yksityiskohtiin.

Myös Lahti ym. toi esille tärkeitä analyysia parantavia piirteitä yleisesti taloushallinnosta. Kirjanpito on yleisesti nykyään säännellympää kuin aikaisemmin. Sen osat ovat pohjimmiltaan yksinkertaisia ja noudattavat järkisyitä ja kuvaavat transaktioita. Se on myös verkottunut osaluonteiltaan yhteen tiiviimmin nykyisin, kuten Lahti ym. kuvailivat.

2.2.2 Kirjanpitoaineiston hyödyllisyyttä rajoittavat tekijät

Päätöksenteolle hyödyllistä kirjanpitoaineistoa rajoittavat puutteet Woodin ja Sangsterin mukaan ovat kuvattuna seuraavassa kaaviossa.

Kuvio 2. Mitkä puutteet rajoittaisivat kirjankokoaineiston hyödyllisyyttä (Wood & Sangster & Sangster)

Kuviossa 2 on kuvattu toissijaiset piirteet, jotka puuttuessaan rajoittaisivat tiedon hyödyllisyyttä. Kuvion otsikot selittävät itsensä (Wood & Sangster ym. 1999, 160.)

Kirjanpidon aineiston tulisi olla vertailtavissa. Tämän takia kirjanpidon tulisi olla yhtäjaksoista, eikä siitä saa puuttua välistä jaksoja tai siirtoja. Tämä määritellään kirjankokotoimenetmissä. Kirjanpidosta tulisi myös selvittää, mitä on kirjattu, ja mitä kirjaukset kertovat liiketapahtumis-

ta. Kirjanpidon ymmärrettävyyteen kuuluvat sen esittäjän kyvyt ja esitystapa, jolla kirjanpito tuodaan hallitukselle.

Asiat, jotka rajoittavat kuvion mukaan kirjanpitoaineiston luotettavuutta ja merkittävyyttä muodostuvat kolmesta osasta, tasapainosta piirteiden välillä, ajantasaisuudesta ja hinnasta muodostuvasta hyödystä.

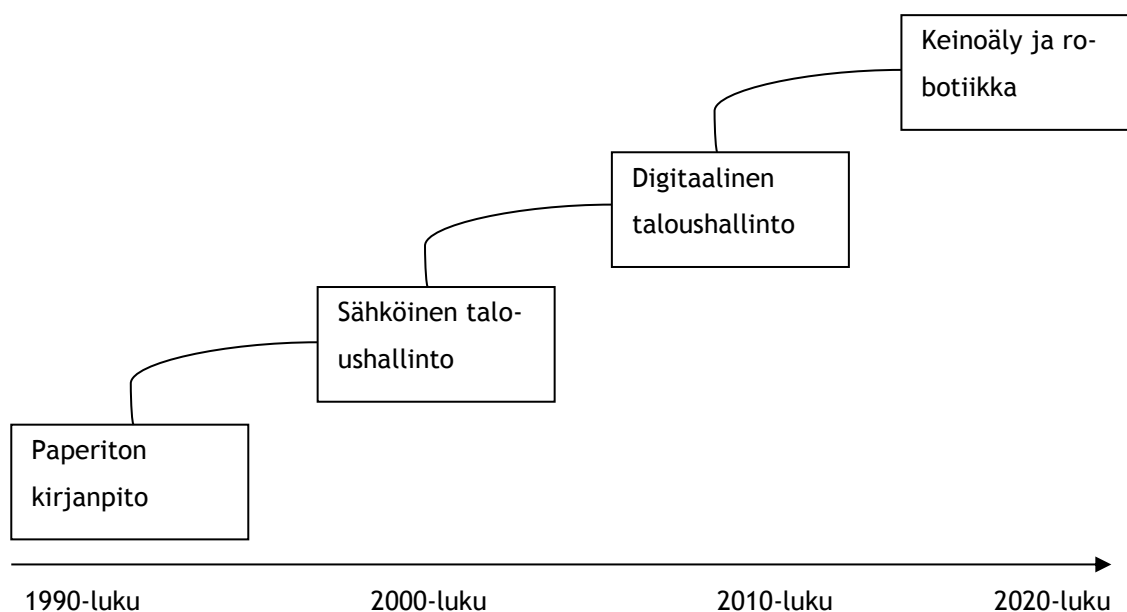
Wood ja Sangster (1999, 448) jatkavat kirjan teoriaosassa yleisten logiikkaan ja tehostamiseen perustuvien käytäntöjen olevan vasta muodostumassa ja kehittymässä. Ennen 1950-lukua keskityttiin enemmän kuvaamaan erilaisia kirjanpito tapoja kuin muodostamaan yhtenäistä kirjanpito käytäntöä. Talouden kirjanpidossa on nykyään käytännön huomioitavaa. Ensimmäinen ongelma tulee siitä, että kirjanpitäjien ja päättäjien välillä on vuorovaikutussuhde. Toinen ongelma muodostuu siitä, että on olemassa laissa määrättyjä velvotteita ja muita säädöksiä, jotka hallinnoivat talouskirjanpitoa.

Wood ja Sangster (1999, 449) nostavat seuraavassa kappaleessa esiin sen, että kun pidetään kirjaa tilanteessa, jossa varastossa olevan myyntitavaran arvo laskee markkinoilla, sen arvo tulee ilmaista kahdesti päivässä markkinahinnan mukaan päivittäisen muutoksen tietämiseksi, jos liiketoiminta perustuu arvon kasvuun markkinoilla myynnin kasvun sijaan. Esimerkki tällaisesta liiketoimijasta olisi pörssissä toimiva rahasto, jonka tuottoja ei voi mitata rahassa tai käteisessä, vaan täytyy mitata varastossa olevien hyödykkeiden arvo päivän alussa ja päivän lopussa.

2.3 Sähköinen ja digitaalinen taloushallinto

Digitaalinen ja sähköinen taloushallinto esiintyy taloushallintoalan puheissa hyvin vaihtelevana käsitteenä. Olennaista on huomata, että digitaalinen taloushallinto tarkoittaa eri asiaa kuin paperiton taloushallinto, joka juontaa 1990-luvulta kaikesta sähköisestä taloushallinnosta. (Lahti & Salminen 2014, 15.)

Digitaalisuus tarkoittaa tiedon käsittelyä sähköisessä muodossa, sen siirtämistä, arkistointia ja esittelyä sähköisenä. Tällä tavalla käsitellään useimmiten tietokantoja tietokantaohjelmistoilla. Digitaalista tietoa siirrellään ohjelmistoilla, jotka ovat sähköisiä ja ohjelmoitu tunnetulla ohjelmointikielellä. Tieto siirtyy tietoverkoissa tai digitaalisena langattomana lähetyksenä. Tietoa on näin tehokkaampaa, nopeampaa käsitellä, esittää, tallentaa ja varastoida. (Lahti & Salminen 2014, 19.)

Kuvio 3. Sähköisen taloushallinnon kehitys Suomessa. (Lahti & Salminen 2014, 27.)

Digitaalinen taloushallinto ei ole sama asia kuin paperiton kirjanpito. Paperiton kirjanpito termiä käytettiin 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa sähköisyyden vasta yleistyessä. Paperittoon kirjanpitoon liittyy pakollisen kirjanpitoaineiston esitystapaa sähköisessä muodossa. (Lahti & Salminen 2014, 27.)

Aikaisemmin digitaalisen kirjanpidon määritelmiä on ollut useita. Jotkut pitävät digitaalista taloushallintoa suppeasti vain sähköisinä myynti- ja ostolaskuina ja tietokoneessa tapahtuvina tiliotetapahtumina. Toiset määritelmät ottavat mukaan teknologian laadun ja verkkolaskutus-standardit. (Lahti & Salminen 2014, 23.)

Tällä hetkellä suuri osa tietovirroista kulkee digitaalisena ja lähitulevaisuudessa on aika siirtyä kokonaan digitaaliseen aikaan, jossa ihmistä ei tarvita hallitsemaan tietovirtoja vaan keinoäly ja robotiikka vastaavat niistä. Tämä automaation vaihe pohjaa transaktioiden sisällön säännöstöihin ja validointeihin, jolloin järjestelmä voi toimia itsenäisesti. (Lahti & Salminen 2014, 27.)

Eräs yritys on säästänyt 1300 työtuntia vuodessa ottamalla käyttöön sähköisen laskutuksen. Toinen yritys asetti tavoitteekseen säästää 88% laskutukseen kuluvista varoista. Kolmannen yrityksen onnistui säästää jopa lähes prosentti liikevaihdosta pelkästään siirtymällä sähköiseen laskutukseen. (Electronic Invoicing Initiatives in Finland 2008, 23.)

Tehtaanjohtajat korostavat Teittisen väitöskirjassa, ettei heille kuitenkaan ole mitään hyötyä ERP-järjestelmästä sen takia, etteivät he pääse porautumaan olennaisiin tietoihin kustannuksista tuotetasolla. Tehtaanjohtajat ovat Teittisen haastatteleman tehtaanjohtajan mukaan lähtökohtaisesti kannattavuuslaskennan kannalla. (Teittinen, 2008, 153.)

2.4 Siirtymisen aste digitaaliseen taloushallintoon

Siirtyminen digitaaliseen taloushallintoon myötäilee taloudellisia haasteita ja on myös niiden eteenpäin ajamaa muutosta edullisimpiin ja tuottavimpiin ratkaisuihin. Myös julkinen sääntely voi vaikuttaa siirtymisen asteeseen ja sen nopeuteen. Keskeistä vaikuttaisi olevan tekniikka, jolla yritykset ja organisaatiot viestivät keskenään taloudellisista asioista.

2.4.1 Organisaatioiden välinen tiedonsiirto

Organisaatioiden välinen tiedonsiirto tai OVT ei ole kolmenkymmenen vuoden aikana levinnyt kovin pitkälle odotuksista huolimatta. OVT:llä tarkoitetaan määrämuotoista, automatisoitua ja sähköistä tiedonvaihtoa. OVT toimii siten, että yritysten tietokannat keskustelevat keskenään vaihtaen tietoa ennaltamäärätyllä tavalla. (Lahti & Salminen 2014, 20.)

Organisaatioiden välisenä tiedonsiirtoa käytetään yleisemmin suurissa yrityksissä kuin pienissä yrityksissä ja eniten rahoitus- ja vakuutusalan sekä tukku- ja vähittäiskaupan toimialoilla. OVT:n käyttöä suositaan erityisesti tilaus-toimitusketjun, maksatuksen ja verotuksen yhteydessä. (Lahti & Salminen 2014, 20.)

OVT on yrityksille parannus paperisesta kirjanpidosta. Käyttöönoton hyödyt osuvat eniten yrityksille, jotka ottavat sen käyttöön laajasti ja pitkäaikaisesti tiedonsiirroissa, joissa OVT-kumppanien kanssa on tehty integroituja tietoteknisiä ratkaisuja ja käyttö on ollut monimuotoisempaa. Kaiken kaikkiaan OVT:n käyttö tulee lisääntymään myös tulevaisuudessa. (Lahti & Salminen 2014, 21.)

2.4.2 Verkkolaskutus

Finanssialan Keskusliiton tutkimuksen mukaan Suomessa alle 10 työntekijän yrityksistä 62% käyttää verkkolaskutusta. 10-49 työntekijän yrityksistä 70 %:lla on käytössään verkkolaskutus ja yli 49 työntekijän yrityksissä 82 %:lla on käytössään verkkolaskutus. (EK:n Verkkokysely PK-yrityksille, 2014.)

EU-tasolla on pyrkimyksenä siirtyä julkisessa hallinnossa kokonaan verkkolaskutukseen. (Lahti & Salminen 2014, 29) Kuitenkaan Eurooppa ei ole vielä sähköistynyt Pohjoismaiden tahdissa.

Euroopassa verkkolaskuja tehdään 14 % koko laskutuksesta ja muiden kuin kotitalouksien verkkolaskujen osuus on noin 24 %. (E-invoicing & E-billing market overview, 2014, 12.)

2.4.3 SEPA-alue

EU:ssa on otettu 2013 käyttöön yhteinen euromaksualue SEPA (Single Euro Payment Area), joka on tullut osaksi pientenkin tilitoimistojen toimintaa. EU:n alueella on otettu käyttöön CSM-järjestelmiä. Yleiset standardit, nopeampi maksuliikenne ja yksinkertaisempi maksuprosessi hyödyttävät EU-alueen taloutta. Merkittävin hyöty muodostuu maksamisen tehokkuudesta. Tämä on mahdollista, kun toimitaan samoilla pelisäännöillä ja standardeilla. Tällä halutaan myös avata tie uusien maksamiseen liittyvien innovaatioiden tulemiselle EU:n markkinoille. (Iivarinen ym, 2010, 4.)

EU:n verkkosivuilla kerrotaan innokkuudesta kehittää Euroopan palvelusektoria innovaatioilla, jotka kumpuavat sähköisen tiedon analysoinnista ja tiedon suuren mittakaavan keräämisestä ja käsittelemisestä, Big Data:sta. Myös tuottavuus tulisi kasvamaan kehitysaskelista tietojenkäsittelyssä ja liiketoimintatiedon hallinnassa. Olennaista verkkosivujen listassa on näiden teknologioiden EU-tason korostaminen ja tahdonilmaisuus alentaa kustannuksia ja tehostaa julkisen sektorin toimintaa tässä EU:n digitaalisessa agendassa. Agendan tavoitteet ovat verkkosivuilla innovatiivisuus, analytiikka, kustannustehokkuus ja kriisijoustavuus. (Digital Agenda for Europe, 2015).

Digitaalisessa taloushallinnossa kirjanpidon tapahtumat työstetään mahdollisimman automaattisesti ja paperitta. Digitaalista taloushallintoa voidaankin sanoa toisin automaattiseksi taloushallinnoksi. Digitaalinen taloushallinto integroituu tiiviisti sitä käyttävän yrityksen prosesseihin. Näin yritys välttää digitaalisesti tallennetun tiedon käsittelemisen manuaalisesti useaan kertaan. Toinen kuvaava syy tästä johtuen digitaaliselle taloushallinnolle on integroitu taloushallinto. (Lahti & Salminen 2014, 24.)

2.5 Nykyiset kirjanpito-ohjelmat

Nykyiset kirjanpito-ohjelmat ovat internetissä toimivia pilvipalveluita tai ASP-ohjelmia tai ERP-ohjelmia, jotka sijaitsevat tietokoneen omalla kovalevyllä. Niiden peruseriaatteena on, että ne muodostavat itsenäisesti syötteeseen perustuvilla kirjanpilotiedoilla ja komennoilla valmiita pääkirjoja ja tilinpäätöksiä.

Kirjanpito-ohjelmia on tarjolla erilaisia erikokoiseen ja -laatuiseen kirjanpitoon. Kirjanpito-ohjelma voi soveltua huonosti ominaisuuksiltaan tilitoimistoille tai se voi olla liian työläs pienelle tilitoimistolle ylläpidettäväksi, jolloin siitä saatu hyöty on liian niukka.

En erittele tai vertaile näitä kirjanpito-ohjelmia opinnäytetyössäni, koska pyrin selvittämään paperisen kirjanpidon perustan ja kilpailuvaltin katoamista yleisemmällä tasolla. Vaikka näissä kirjanpito-ohjelmissä on itsessään tietoa muutosprosessista, joka on meneillään paperisesta kirjanpidosta sähköiseen, digitaaliseen ja automaattiseen kirjanpitoon, tämä tieto avautuu liian työläästi ja vaatii ammattitaitoa kirjanpidon sekä ohjelmistotekniikan puolella, jota minulla ei ole.

2.6 Tulevaisuus

Tulevaisuuden tutkimus on sen useiden sen tutkijoiden mielestä epäkiitollinen ala, koska tehty työ voi pienen huomioimattoman tai suuren käsittämättömän asian takia valua hukkaan, kun ennusteet eivät osu kohdalleen tai menevät täysin metsään. Taloushallinnossa on kuitenkin selvät piirteet tällä hetkellä ja rajaamalla tulevaisuutta on lähinnä suuntana joko paperisessa kirjanpidossa pysyminen tai kirjanpidon kehittäminen digitaalseksi tai jos vaikka kvanttitietokoneet lyövätkin läpi ja halpenevat ennätysnopeasti, niin taloushallinto voi muuttua niinikään kubittiseksi. Eroa ei juurikaan ole kuin tekniikassa.

2.6.1 Lähitulevaisuuden kirjanpito-ohjelmien ominaisuuksia

Tulevaisuudessa kirjanpito-ohjelmat ovat automaattista kirjanpitoa. Näiden ominaisuuksiin kuuluvat manuaalisten tarkistusten tarpeen minimaalisuus, reaaliaikaisuus ja paperisen kirjanpidon tarpeettomuus, koska kirjanpito ei tapahdu missään välissä paperilla vaan täysin digitaalisena. Tositteiden skannaus sähköiseen muotoon on etenkin suurissa tilitoimistoissa tietoon pohjaten jo nykyhetkeä. Tämän jälkeen dokumenttien digitaalinen lukeminen ja tulkin-ta on tekninen temppu.

Lähitulevaisuudessa suunta on kuitenkin ensin koko EU:n talouden digitalisoiminen ja yhtenäistäminen yhdeksi digitaalseksi markkina-alueeksi. Automaattinen kirjanpito vaatii maksuinfrastruktuuria, kuten maksukorttien ja järjestelmien järjestämisen siten, että ne lähettävät tietoja suoraan kirjanpitoon maksun tapahtuessa. Tekniset ongelmat ovat vähiten sähköiseen laskutuksen esteenä. Teknologia on nyt kypsää tähän siirtymään. (Lahti & Salminen, 81.)

Digitaalisessa kirjanpidossa osa ennen manuaalisesti tehdyistä prosesseista on jo nyt automatisoitu, mutta itse kirjanpito ei toimi itsenäisesti eikä kokonaan automaattisesti, vaan sitä täytyy tarkistaa, korjata ja valvoa. Digitalisaatio on Suomessa alittanut odotukset, koska laskuttajalle ei ole suurta hyötyä sähköisestä laskutuksesta. (Lahti & Salminen, 80.)

2.6.2 Hiljattaiset läpimurrot koneoppimisessa

Muutamit tutkijaryhmät ovat tutkineet kuvantunnistusta ja digitaalista koneoppimista. Tekniikoita on muutamia, mutta toistaiseksi hyödyllisimpänä tekniikkana pidän digitaaliseen tietokoneeseen pohjautuvaa koneoppimismallia. Muita malleja ovat mm. biologisen neuroniverkon luovuutta jäljittelevät prosessit ja keinotekoiset logiikkaan pohjautuvat neuroverkkoprosessit. Nostin nämäkin esimerkkeinä esiin, sillä uudenlaisia tietokoneita on tälläkin hetkellä tunnetuissa IT-alan suuryrityksissä kehitteillä.

Kodratoff ym. väittelevät, että luovuus on hyvin yksinkertainen mekaaninen prosessi. Se koostuu ongelman havaitsemisesta, samankaltaisen ongelman muistamisesta, sen ongelman ratkaisun säätämisestä soveltumaan uuteen ongelmaan. He ovat osoittaneet, että on mahdollista luoda tarpeeksi suuri selitekuvioiden kirjasto ja tarpeeksi tietoa siitä, miten näiden samankaltaisten ratkaisuiden soveltaminen onnistuu uuteen ongelmaan. Kuitenkin täytyy muistaa, etteivät väittelijöiden mukaan tällaiset algoritmit ole triviaaleja. (Kodratoff ym.)

3 Haastattelututkimus

Haastattelu soveltui hyvin opinnäytetyön aiheeseen. Koska opinnäytetyöni ei ollut yhteistyössä minkään työelämän toimijan kanssa, supistin sen laajuuden minimiin.

3.1 Tutkimuksen toteutus

Toteutin tutkimuksen haastatteleamalla tilitoimistojen asiantuntijoita pienissä tilitoimistoissa. Nauhurisoitani ongelmien takia en pystynyt litteroimaan täydellisesti kahta ensimmäistä haastattelua. Tästäkin syystä pyysin haastateltavia tarkistamaan vielä jälkikäteen tuotetun materiaalin yhteneväisyyden heidän lausuntoonsa.

Analysoin haastattelut lopuksi kvalitatiivisen tutkimuksen mukaisesti. Sen jälkeen tarkoituksena oli yhdistää haastatteluiden johtopäätökset teoriasta löydettyihin näkökulmiin etsimällä tärkeitä sanoja ja merkityksiä molemmista teksteistä.

Ensimmäinen haastatelluista (Haastateltava A) työskentelee auktorisoidussa keskiuudessa tilitoimistossa ohjelmistovastaavana ja konsultoi kirjanpito-ohjelmistojen käytössä muita kirjanpitäjiä. Toinen haastatelluista (Haastateltava B) työskentelee auktorisoimattomassa pienessä kahden hengen tilitoimistossa kirjanpitäjänä ja omaa paljon suhteita tilitoimiston asiakkaisiin.

3.2 Haastattelut

Haastatellun mukaan pienillä yrityksillä on yhä vähemmän syitä pysyä paperisessa kirjanpidossa. Verrattuna täysin manuaaliseen paperiseen kirjanpitoon digitaalinen kirjanpito on erittäin kustannustehokasta ja kätevää. Jos kirjanpito olisi paperisena etenkin ulkopuolisen olisi hankala pelkästään etsiä fyysisiä kappaleita arkistoista. Digitaalisessa kirjanpidossa tätä ongelmaa ei ole vaan tiedot löytyvät melkein välittömästi. (Haastateltava A.)

Digitaalinen kirjanpito verrattuna paperittomaan tai sähköiseen kirjanpitoon, jossa käytetään nykyaikaista tietotekniikkaa eivät suuresti eroa kustannustehokkuudeltaan. Ero siihen, että tehdään kaikki täysin käsin on valtava. Ensimmäiset kirjanpito-ohjelmat olivat sellaisia, että sinne syötettiin kuukauden kirjanpito ja sen jälkeen tiedot lähetettiin jonkinlaisella modeemilla tietokeskukseen. Ohjelmassa ei ollut itsessään minkäänlaista raportointia. Sen jälkeen tiedoista tuotettiin pääkirjasaldot ja kahden viikon päästä nämä saapuivat tilitoimistoon paperille tulostettuna. Kustannustehokkuus on kuitenkin hyvin yrityskohtaista. (Haastateltava A.)

Eri kirjanpito-ohjelmilla on erilaisia heikkouksia. Toisilla ohjelmilla on vähän pieniä ongelmia, mutta muutama suuri ongelma, toisilla on lukuisia pieniä ongelmia, muttei kuitenkaan suuria ongelmia. Haastateltavan tilitoimisto käyttää vain yhtä kirjanpito-ohjelmaa, Netbaronia. (Haastateltava A.)

Täysin automaattisia kirjanpitojärjestelmiä, joissa kirjanpitäjä voi juoksentaa kirjanpitoa mihinkään asiaan tarttumatta ei ole tulossa pitkään aikaan vielä. Kirjanpitäjää tarvitaan odottamattomiin tilanteisiin kuten fyysisen kirjanpidon järjestelyyn, tarkistuksiin ja kirjausten vienteihin muuallakin kuin toimistossa. Vaikka kaikki kirjanpito tapahtuisikin tilitoimiston verkossa, tarvitaan kirjanpitäjää yritysten konsulttina esimerkiksi lakiasioissa. Myös erilaiset kirjanpidon erityisjärjestelyt tai palvelut vaativat kirjanpitäjän henkistä pääomaa, jollaista on vaikea koneistaa. (Haastateltava A.)

Paperisella kirjanpidolla on yhä vähenevässä määrin merkitystä. Kustannukset riippuvat täysin yrityksestä ja kirjanpidon luonteesta. Suurilla yrityksillä voi olla paljonkin hyötyä siirtyä täysin digitaaliseen kirjanpitoon kun taas pienillä yrityksillä edut voivat olla marginaalisempia. Yrityksen kannattaa käyttää digitaalista kirjanpitoa niin pian kuin mahdollista riippumatta siitä, mikä yritys on kyseessä. (Haastateltava A.)

Suomessa toimii paljon virolaisia yrityksiä, jotka hoitavat kirjanpitonsa suomalaisissa tilitoimistoissa. Ongelma ulkomaalaisille kilpailijoille on kielitaito. Suomi on vaikea kieli varsinkin lakiasioissa, joissa yksi sijamuoto voi muuttaa tekstin merkitystä suuresti. Mikään ei kuitenkaan vaikuta estävän suomalaisia tilitoimistoja muuttamasta Vaikapa Viroon ja tekemästä

suomalaisten kirjanpitoa sieltä käsin, kun tieto ja kieli pysyvät yrityksessä. Virossa on paljon helpompi toimia yrityksenä, koska siellä on vähemmän byrokratiaa ja kehittyneemmät järjestelmät. (Haastateltava A.) Jossain vaiheessa tulee käymään niin, että virolaiset ja jopa suomalaiset yritykset haluavat siirtää liiketoimintaansa Viroon enemmän kuin virolaiset yritykset haluavat siirtää kirjanpitoaan Suomeen. (Haastateltava A.)

Arviota tarkasta ajasta on vaikea tehdä ilman tarkkoja tietoja ja laajempaa aiheeseen tutustumista, mutta lähitulevaisuudessa varmaankin jo tullaan luopumaan paperisesta kirjanpidosta haastateltavan mukaan, siksikin, ettei paperi ole taloudellisesti edullisin ja kätevin muoto välittää tietoa enää. (Haastateltava A.)

Materiaalit tulevat edelleenkin paperilla kuitteina ja laskuista suurin osa tulee edelleen paperisena tai sitten vaikka ne tulevat e-laskuina ne tulevat joko sähköpostilla tai sitten asiakas toimittaa ne tulostettuna tilitoimistoon. Tämä on kaikkein suurin syy pysyä paperisessa kirjanpidossa eli paperista kirjanpitoa yksinkertaisesti edelleen vain on, koska kuittipakko on voimassa. S-business tyylinen kuittien yhteenveto sähköiseen muotoon on toimiva vaihtoehto. (Haastateltava B.)

Kyseessä on pienet yritykset, joilla on yleensäkin vähemmän mielenkiintoa ja halukkuutta muuttaa toimintatapoja ja siellä on edelleen paljon mentaliteettia, että kun ennenkin on tehty näin niin tehdään jatkossakin näin. (Haastateltava B.)

Haastateltavan mukaan digitaaliseen kirjanpitoon siirtyminen tuo nähtäviä vähennyksiä yrityksen kirjanpidon kustannuksiin ja hänellä oli antaa yksittäinen uuteen caseen pohjautuva luku, 45 %. Kirjanpitoon kuluvat kustannukset ja aika eivät vähenisi aivan näin paljoa. Pienen yrityksen kirjanpitokustannuksista voidaan välttää siirtymällä sähköiseen kirjanpitoon suuresti, mutta vasta täysin digitalisoituneessa kirjanpidossa ajankäyttö vähenisi huomattavasti. (Haastateltava B.)

Pienellä tarkoitetaan tässä 5-15 hengen yritystä, jonka kirjanpitoon työntekijällä kulunut aika on ollut useamman tunnin luokkaa. Mikroyritykset, kuten monet toiminimet tai sivutoimiyrittäjät, joiden kirjanpitoon kulutettu aika on alle kaksi tuntia, hyödyt jäisivät pienemmiksi. Digitaalinen kirjanpito on helpoin aloittaa jo yritystä perustettaessa, muuten tilikausien vaihteessa. Digitaaliseksi kannattaa siirtyä, mikäli yrityksessä on paljon pieniä laskuja tai ostoja, esim. kuluttajalaskutus. Kassakoneen käyttö ja kuukausiraportti tai harvaan tehtävä projektimuotoinen laskutus vähentää sähköisen kirjanpidon tarvetta. Suurin hyöty digitaalisesta kirjanpidosta on aina asiakasyritykselle. (Haastateltava B.)

Kirjanpito-ohjelmia on haastateltavan mukaan paljon erilaisia, eikä hän ollut perehtynyt yrityksensä ohjelmistopuolen alueeseen. Yritys käyttää kahta taloushallinnon ohjelmaa. Toinen ohjelmista on Maestro ja toinen Netvisor. Netvisorin tulee ulkopuolelta asiakkaiden toimintaan liittyvää suoraa tietoa, ja Maestroa käytetään vain manuaaliseen kirjanpitoon. (Haastateltava B.)

Haastateltavan mielestä paperinen kirjanpito tulee jatkumaan vielä pitkään, koska kirjanpitoaineisto on edelleen hyvin pitkälti paperista pienissä yrityksissä. Pienimmissä mikroyrityksissä digitalisaation tuomat edut jäävät huomattavasti pienemmiksi. (Haastateltava B.)

Haastateltava päätyi siihen, että on realistista, että jossain vaiheessa tulisi EU-direktiivi, joka digitalisoisi kaiken kirjanpidon. Haastateltava oli sitä mieltä, että digitalisoiminen olisi kannattava ja hyvä investointi. Kirjanpidon automatisointi, eli ohjelmat saisivat tiedon suoraan maksutapahtumista ja niiden sisällöstä. Kirjanpidon tehtävät koostuisivat lähinnä ohjelmien asetusten ja toiminnan seuraamisesta. Poikkeustapauksia ja turhia säädöksiä pitäisi poistaa kirjanpidosta. Käteisen rahan käytöstä voisi luopua. (Haastateltava B.)

3.3 Haastatteluiden analysointi

Kuten haastatteluissa ilmeni, tilitoimistot ovat erittäin vastakkainasetellussa tilanteessa, jossa lukuisat pienet tilitoimistot hoitavat pienien asiakkaiden kirjanpitoa ja muutamat todella suuret tilitoimistot hoitavat pääsääntöisesti jo nyt tilastojen perusteella digitaalisesti kirjanpitoa toteuttavien suuryritysten ja keskisuurten yritysten kirjanpitoa. Tästä erikoistumisesta johtuen pienille tilitoimistoille onkin muodostunut paperisen kirjanpidon etu. Tämä Tilitoimisto A:n kuvaama tilanne vahvistui Tilitoimisto B:n haastattelussa.

Yksi haastatteluiden tärkeimmistä tuloksista liittyi paperin perinteeseen kirjanpidossa. Paperin käyttö vaikuttaisi olevan haastatteluiden pohjalta samankaltainen aksiooma kuin rahan käyttäminen taloudessa, sitä käytetään, koska se on ollut saatavilla ja niin on aina tehty.

Toinen tärkeä tulos liittyi tilien auditointiin. Toisen haastateltavan mielestä digitaalinen kirjanpito johtaisi suurempaan auditointiin, toisen mielestä teknologia ei ole tällaiseen siirtymään vielä kypsää. Joka tapauksessa digitaalinen kirjanpito on tilitoimiston ulkopuoliselle taholle huomattavasti helpompi ja kätevämpi auditoida eli seurata ja tarkistaa.

Digitaaliseen kirjanpitoon liittyy kuitenkin myös ongelmia. Systemit voivat olla niin kankeita, ettei niitä pysty korjaamaan tai muokkaamaan tuntematta ohjelmaa tai ottamatta yhteyttä ohjelmistosuunnittelijaan, joka voi sitten päivittää kirjanpito-ohjelman koodin. Paperisessa kirjanpidossa ongelmatilanteista voi selvittää vain paperia ja kynää käyttämällä.

Suurin hyöty digitaalisesta kirjanpidosta tulisi asiakasyrityksille. Hyöty kuitenkin olisi pienempää kaikkein pienimmissä yrityksissä. Koska paperittomuuteen siirtymisen markkina-asetelma on enemmän kysyntäpuolinen hyöty, sitä tarjoavilla PK-tilitoimistoilla ei ole aivan ehdotonta tarvetta pyrkiä muuttamaan vallitsevia asenteita digitaalista kirjanpitoa kohtaan asiakkaisiaan. Digitaaliseen kirjanpitoon siirtyminen loisi haastateltujen mukaan tehokkuutta toki myös PK-tilitoimistolle.

Käteisen rahan käytöstä koituu suurin ongelma tilitoimistoille. Kustannuksia muodostuu kirjanpidossa eniten yritystoiminnasta, jossa käytetään pieniä summia rahaa pieniin hankintoihin. Näiden transaktioiden kirjaaminen on saman hintaista kuin suurten transaktioiden, vaikka suurempien transaktioiden tarkistaminen lisää niiden kirjanpitokustannuksia ainakin tilitoimistolle. Molemmat haastatellut vaikuttivat erittäin rutinoituneilta ja avoimilta käyttämään digitaalista kirjanpitoa kasvavasti ja työskentelemään taloushallinnona parissa jatkossakin muovautuvasti.

4 Pohdinta

Raha on aina ollut mielen käsite ja se on tehty konkreettiseksi arvon mitaksi painamalla kolikoita työläistä raaka-aineista tai seteleitä helpoista materiaaleista. Raha on kuitenkin ollut yhä kasvavasti täysin aineetonta ja jopa digitaalista jo 1970-luvulta asti. Nykyään henkilöidyt kortit ovat yleisimmin käytetty maksumuoto ja kaikilla aikuisilla talouden toimijoilla on mahdollisuus käyttää vähintään pankkikorttia ostoksiinsa.

Tämä muutos taloudellisessa toiminnassa on jo perusta paperisen kirjanpidon katoamiselle myös pienten yritysten suosiosta, koska se ei mm. ole yhdenmukainen fyysisen rahan katoamisen ja digitalisoitumisen trendin kanssa. Fyysinen metalliin sidottu raha on menettänyt merkityksensä Bretton Woodsin systeemin kaaduttua.

Valuuttojen kurssit eivät perustu juuri niitä varten fyysisellä työllä hankittuun arvoon, kuten kolikoiden metalliseen arvoon, vaan ovat täysin spekulatiivisia eli kelluvia. Yksioikaisesti ilmaistuna kirjanpito on siirtymässä digitaalseksi, koska metalliraha on muuttunut paperirahaksi ja hiljattain täysin aineettomaksi rahaksi. Aineettomuus on siis rahan trendi.

Rahan konkreetian oheneminen tulisi näkymään myös sen käsittelyssä ja kirjaamisessa. On loogista, että jos raha pyörii aineettomana Internetissä, sitä myös tullaan käsittelemänä aineettomasti siellä jo lähitulevaisuudessa Internetin ulottuessa aivan kaikkialle halpojen raketien ja satelliittien kautta.

Kuten Wood ja Sangster kuvailivat kirjassaan, jonka perusteella piirsin kuvat 1 ja 2, kirjanpidossa voi olla ja on jokin määrä tietoa, joka ei ole oleellista, eikä siksi hyödyllistä. Taloudellisen toiminnan tarkoituksena on poistaa hyödytön ja epäoleellinen toiminta ja tehostaa resurssien ja prosessien tuottavuus. Kirjanpidosta ei kuitenkaan voi poistaa hyödyttöä tietoakaan, sillä kaikki kirjanpidon tieto voi olla jossain tilanteessa tarpeen.

Luotettavuus on hyödyllisyyden ydin. Se, että mikä tahansa transaktio on jäljitettävissä, luo hyödyllisen kirjanpitoaineiston piirteet, vaikka se tarkoittaisikin vähemmän merkittäviä tiliöintejä ja ns. hyödyttömän kirjanpidon syntymistä. Tämä usein turhaksi jäävä aineisto, joka kirjataan ja lopulta noin. kymmenen vuoden kuluttua hävitetään on prosessi, joka tulisi tuottavuusperiaatteella koneistaa. Tuottavuus on Pohjolan ym. mukaan sama asia kuin tuotantoteknologia (Pohjola, Pekkarinen, Sutela 2006, 78).

Teoriaosan kuviossa 2 ilmeni, että luotettavuutta ja merkittävyyttä kirjanpitoaineistossa rajoittaa hyödyn ja hinnan suhde. Edullisemmasta kirjanpidosta saataisiin parempi hyöty-hinta suhde, kun ns. turha tieto voidaan edullisesti säilöä ja unohtaa bittiavaruuteen myöhempää tarvetta varten.

Digitaalisen järjestelmän ajatasaisuus on toinen rajoituksia poistava piirre luotettavuuden ja kirjanpitoaineiston merkittävyyden tiellä. Digitaalinen järjestelmä tuottaa tiedon aineistosta alle silmänräpäyksessä ja se pystyy optimaalisesti toimiessaan päivittämään maksuliikenteen tapahtumat saman päivän sisällä suoraan kirjanpitoon, usein jopa melkein reaaliaikaisesti.

Reaaliaikaisuudella saattaa olettamani mukaan kuitenkin myös olla kirjanpitoa epätasapainotavia ominaisuuksia. Epätasapaino saattaa syntyä tietoteknisen järjestelmän luoman merkittävyyden puolelle. Katsotaanko enää muita kuin avaintietoja, kun kaikki on koneella tallessa? Muuttuisiko kirjanpito enemmän pistejärjestelmäksi, joka mittaisi yksipuolisesti etenkin pienemmän yrityksen suorituskykyä?

Miten yrityksen johto suhtautuisi toimivaan, mutta vaikeasti mielletävään järjestelmään? Miten esittää vakuuttavasti tietoja, jotka päivittyvät jo kokouksen aikana? Syntyisikö johdolle jonkinlainen henkilökohtainen suhtautuminen tietoihin, joiden luotettavuus on datassa ja jonka parhaiten näkee henkilökohtaiselta näytöltä? Kyse on yrityskulttuurisesta muutoksesta yhtä paljon kuin teknologisesta murroksesta.

EU:ssa on käynnissä digitaalinen agenda (Digital Agenda for Europe). Se tarkoittaa, että on olemassa määräaika, johon mennessä EU digitalisoi kaikkien jäsenmaiden julkisen hallinnon eli luo mandaatin jäsenmaille järjestää hallinnolleen uudenaikaiset IT-järjestelmät mukaan lukien tai etenkin digitaaliset kirjanpitojärjestelmät. Tälle muutokselle ja koko agendalle

ajavina voimina ovat olleet edellämainitut innovaatiivisuuden, analytiikan, kustannustehokkuuden ja kriisijoustavuuden tavoitteet.

Jossain vaiheessa tulevaisuudessa on siis odotettavissa julkista taloutta digitalisoiva EU-direktiivi, joka on lähtenyt tästä agendasta. Lait tai direktiivit valmistellaan, niiden valmistelusta ilmoitetaan suuntaviivat mediassa tai julkisuudessa, minkä jälkeen ne tehdään lakiesityksiksi, hylätään tai hyväksytään ja toimeenpannaan. Digitaalinen agenda ei ole valmisteltu direktiivi, mutta se on lupaus hyväksyä direktiivejä, jotka johtavat yhteisen hallitusohjelman tai strategian myötäilyyn.

Julkinen talous on kuitenkin erillään yksityisen sektorin taloudesta. Se pyrkii suunnitelmallisesti säästämään ja kuluttamaan yhteisten strategioiden mukaisesti. Yksityisen sektorin taloudet pyrkivät voitontavoitteluun ja kustannustehokkuuteen sekä suurten yritysten tapauksessa jonkinasteiseen monopoliin. Suurten jo digitaalisesti taloushallintoa johtavien tilitoimistojen agendassa olisi viedä kilpailulla taloushallinnon ala täysin paperittomaan ja digitaaliseen kirjanpidon talouteen. Tällaisessa taloudessa ne voisivat kasvattaa markkinaosuuttaan yrityksiin, jotka eivät pienen kokonsa vuoksi hyödy kirjanpitonsa digitalisoinnista tarpeeksi vaivaan ja toimintakulttuurin muuttamiseen nähden.

Lähteet

Kirja (toimitettu):

Lahti, S. & Salminen, T. 2014. Digitaalinen taloushallinto, Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Wood, F. & Sangster, A. 1999. Accounting Standards and related documents. 8. Painos. A Division of Financial Times Professional Limited. Lontoo, Iso-Britannia: Pitman Publishing.

School of Business and Economics, Jyväskylän Yliopisto, 2008. Näkymätön ERP Taloudellisen toiminnanohjauksen rakentuminen, Jyväskylä: Jyväskylä Publishing Unit, University Library of Jyväskylä.

McNeill, J.R. & McNeill, William H. 2006. Verkottunut Ihmiskunta Yleiskatsaus Maailmanhistoriaan, Tampere: Vastapaino.

Pohjola M. Pekkarinen J., Sutela P. 2006. Taloustiede, Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Internetlähteet

Digital Agenda for Europe. Viitattu 28.2.2015
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4475_en.htm

Digital Agenda for Europe. Viitattu 6.5.2015
<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/big-data>

Tutkimustietoa SEPA:an siirtymisestä. Viitattu 28.2.
<https://www.fkl.fi/teemasivut/sepa/tutkimustietoa/Sivut/default.aspx>

Kirjanpitolaki. Finlex. Viitattu 28.2.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

Taloushallintoliitto. Kirjanpidon ABC. Viitattu 27.2.2015.
http://www.taloushallintoliitto.fi/tilitoimistot/kirjanpidon_abc/

Taloushallintoliitto. Näin ostat talouspalveluita tilitoimistoltasi. Viitattu 27.2.2015.
http://taloushallintoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/8a267227589682af4a09710ec648bbdf/1425048455/application/pdf/663618/Ostajan_Opas_2010_lr.pdf

Taloushallintoliitto. Kirjanpidon ABC. Viitattu 27.2.2015.
http://www.taloushallintoliitto.fi/tilitoimistot/kirjanpidon_abc/

Taloushallintoliitto. 33 uutta tilitoimistoa auktorisoitiin. Viitattu 12.3.2015.
<http://www.taloushallintoliitto.fi/media/tiedotteet/33-uutta-tilitoimistoa-auktoriso/>

Taloushallintoliitto. Tilitoimistojen määrä kasvoi hieman vuonna 2013. Viitattu 13.2.2015.
<http://www.taloushallintoliitto.fi/?x1745=1841172>

Finanssialan keskusliitto. Verkkolaskukysely PK-yrityksille. Viitattu 15.3.2015.
https://www.fkl.fi/teemasivut/sepa/tutkimustietoa/Dokumentit/EK_n_verkkolaskukysely_pk_yrityksille.pdf

Helsinki School of Economics, 2008, Electronic Invoicing Initiatives in Finland. Viitattu 18.3.2015.
<https://aalto.fi/bitstream/handle/123456789/11027/isbn9789524882705.pdf?sequence=1>

Koch B. 2014, E-Invoicing / E-Billing Market Overview & Forecast. Viitattu 18.3.2015.
http://www.billentis.com/einvoicing_ebilling_market_overview_2014.pdf

Kodratoff Y ja Michalski R.

http://www.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=vHyjBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=machine+learning+future&ots=R3T2X0zDeL&sig=RGaS8FL3K0mHE6e4vHk7XABRDFU&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false s 46, viitattu 5.4.2015

Iivarinen T. ja Ripatti K. 2010. SEPA-infrastruktuurin syntyminen Suomessa. BoF Online.
<https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/8501/166798.pdf?sequence=1> viitattu 5.4.2015

Julkaisemattomat lähteet

Tilitoimisto A. 2015. Haastateltava B. Kirjanpitäjän haastattelu. Huhtikuu. Espoo.

Tilitoimisto B. 2015. Haastateltava A. IT-vastaavan kirjanpitäjän haastattelu. Huhtikuu. Espoo.

Kuviot

Kuvio 1. Kirjanpitoaineiston laadulliset luonteenpiirteet. (Wood & Sangster ym., 1999.) .	10
Kuvio 2. Mitkä puutteet rajoittaisivat kirjanpitoaineiston hyödyllisyyttä (Wood & Sangster & Sangster)	13
Kuvio 3. Sähköisen taloushallinnon kehitys Suomessa. (Lahti & Salminen 2014, 27.)	15